

A Magyarok Világszövetsége Jugoszláviai Országos Tanácsa 1999. november 4-én Zentán tematikus tanácskozást szervezett, amelyen a vajdasági magyarság helyzetének és jövőbeni kilátásainak a megbeszélése szerepelt napirenden. A többórás vita során – egyebek mellett – szó esett a magyar népesség gazdasági és biológiai helyzetéről, életkörülményeiről, a fogvatkozásról, a nagyarányú kivándorlásról, a magyar iskolák elhalásáról, a menekültek betelepüléséről, az életér folyamatossá válásáról, a politikai élet fejleményeiről, az autonómiairtervezetkekről és a jövőre vonatkozó különféle elképzelésekről.

NEMZETI AMNÉZIA

A szerbiai helyzet abszurdítására jellemző, hogy a nyilvánosság előtt szó sem esik a bombázásokról. Mintha valaki egy hatalmas szivaccsal kitörölte volna az emberek emlékezetéből annak a három hónapnak a borzalmait. Sem a sajtó, sem az értelmiség, sem a politikusok nem foglalkoznak ezzel a kérdéssel, nem elemzik a bombázások gazdasági, társadalmi, politikai és lélektani következményeit. Pedig az emberek lelkében drámai változások mentek végbe, melynek következtében másként látnak és másként ítélnék meg mindent, mint azelőtt. Ezzel az érzelmi és tudatváltozással azonban egyelőre nem kíván, nem tud, vagy nem mer a nyilvánosság szembenézni. Nemcsak ilyen mértékű bombázásra, de ilyen mértékű amnéziára is kevés példa akad a történelemben. A dolog magyarázata nyilván abban rejlik, hogy a Milošević-rezsim érintetlenül a helyén maradt, ami nem kedvez a számvetésnek.

A SZANKCIÓK A VAJIDASÁGI MAGYARSÁGOT SÚJTJÁK

Az utóbbi hónapok megmutatták, hogy a gazdasági szankciók nem ösztönzik Szerbia népét a Milošević elleni lázadásra. A rezsim képviselői ellen irányuló szankciók célt tévesztettek: leginkább a teljesen véden vajdasági magyarságot sújtja, a szerbeket pedig – a kollektív büntetés révén – a Nyugattal szemben még inkább egyességbe forrasztja. A rezsim képviselői olyan kiváltságokkal rendelkeznek, hogy a legszigorúbb megtorló intézkedések nyomán sem szenvednek hiányt semmiben sem. Az egyszerű szerb emberek szenvednek a büntetőintézkedések és légitársaságok következményei miatt, a magyarok azonban nemcsak ettől szenvednek, hanem a szerbektől is, akik kiszorítják őket a munkahelyekről és egyre szűkülő életterükről. A délről beáramló

A vajdasági magyarság helyzete és kilátásai

menekültek nemcsak a magyar igazgatókat szorítják ki munkahelyeikről, hanem az állami hivatalokban és vállalatokban dolgozókat is, egészen a portásig.

KÜLPOLITIKAI FEJLEMÉNYEK

A külpolitikai fejleményektől a vajdasági magyarság részére, sajnos semmi jó sem várható. Washington belátta, hogy Szerbiában gyors változás nem várható, ezért módosította álláspontját. Eddig Milošević távozásától tette függővé a büntetőintézkedések eltörlését, most úgy tűnik, hajlandó feloldani a szankciókat és nagyobb újjáépítési támogatást nyújtani az országnak, mielőtt a hatalom a jelenlegi „demokratikus ellenzék” kezébe kerül. A dolog szépséghibája abban rejlik, hogy Szerbiában vannak ugyan ellenzéki pártok, de azok a legnagyobb jóindulattal sem nevezhetők demokratikusnak. Semmiképpen sem azok a kisebbségek vonatkozásában, márpedig a Balkánon ez a kérdés mindennek az alfája és omegája.

POLITIKAI SZÍNTÉR

A magyar politikai színtérre jellemző viszály nemhogy oldódott volna, inkább újabb konfliktusokat gerjeszt maga körül. A mélyen a kommunista múltban gyökerező, személyi ellentétekből fakadó összekuszálódott szálakat az elmúlt években sokan próbálták kibogozni, nem sok eredménnyel. Ellenkezőleg, a magyar kormánykörök beavatkozásával, egyes pártok részrehajló politikai és anyagi támogatásával sikerült a magyar kisebbségpolitikát teljes egészében zsákutcába juttatni. A közösségi érdekekigpiselet nem funkcionál, a csüggedt, némaságba burkoló magyar közösség pedig mind tanácstalanabb és mind kiábrándultabb a politikából. Az emberek becsapottnak, magukra hagyottak érzik magukat, ki ki maga próbál boldogulni. Aki csak teheti, szedi a sátorfáját, és kivándorol.

KIVÁNDORLÁS

Az elmúlt évtized alatt mintegy százezer vajdasági magyar hagyta el szülőföldjét. A kivándorlás üteme a bombázásokat követően felgyorsult.

Van olyan bánáti falu, ahonnan ötven család vándorolt ki néhány hónap leforgása alatt. Ez a folyamat, amely elsősorban a pozitív jövőkép hiányából fakad, úgy tűnik, megállíthatatlan. Az a zavaros jövőkép, amit a magyar pártok kínálnak a vajdasági magyarságnak, szemmel láthatóan elfogadhatatlan a hús-vér emberek számára, ezért ki ki maga próbál boldogulni, ami a magyar népcsoport teljes atomizálódását és felmorzsolódását vonja magával.

A KÖZELGŐ VÁLASZTÁSOK

A közeljövőben valószínűleg választások lesznek Szerbiában. A választások azonban, bármilyen kimenetelűek is legyenek azok, érdemben nem fogják befolyásolni a vajdasági magyarság helyzetét. Először is nem elképzelhető, hogy Milošević pártja és szövetségesei mégiscsak megnyerik a választásokat, s marad minden a régi-ben. De ha a szerbiai ellenzék kerül hatalomra, a magyarság attól sem várhat semmit. Sőt, a demokratikus külsőbe csomagolt, látszatra kevésbé nacionalista, de mégiscsak a nagyszerb politikai szolgálatában álló ellenzékét még kevésbé lehet majd engedményekre kényszeríteni, mint a szorult helyzetben álló, háborús bűnösöként kezelt Miloševićet. Ahhoz, hogy a vajdasági magyar közösség társadalmi státusa megváltozzon, Washington részéről nemcsak a választásokat kellene az újjáépítési támogatás feltételül szabni, hanem a kisebbségi kérdés rendezését is.

A HELYZET KULCSA

A helyzet kulcsa tehát az lenne, ha a Nyugat a büntetőintézkedések eltörlését a demokratikus választások mellett a vajdasági magyarok státusának a rendezéséhez kötné. Amennyiben ez nem történik meg, a szerbek újra nyeregben fogják érezni magukat, és azt az obligát hazugságot hangoztatva, hogy a kisebbségek nagyobb jogokat élveznek Szerbiában, mint bárhol a világon, hosszú időn át semmiféle engedményre sem lesznek hajlandóak. Sajnos Washington részéről a kisebbségek helyzetének rendezésére vonatkozó igény a szerb ellenzéki vezetőkkel való találkozás során

nem hangzott el, amit akár a magyar diplomácia mulasztásának is tekinthetünk.

ÚJ STRATÉGIÁRA VAN SZÜKSÉG

De talán még nem késő ilyen irányú lépéseket tenni. Ehhez azonban a magyar külpolitika részéről szemléletváltásra volna szükség. Fel kell ismernie, hogy a „legitim pártok” jövőre vonatkozó elképzelései, amelyekre hagyatkozik, korántsem azonosak a vajdasági magyarság valós érdekeivel. Minél később ismeri fel a magyar külpolitika ezt a tévedését, sajnos, annál súlyosabb árat fog fizetni a vajdasági magyarság érte. A ki tudja hányadik változatként készülő, ködös autonómiairtervezetek helyett, amelyekről az egymással rivalizáló „legitim” pártvezérek egyik nap így, a másik nap úgy nyilatkoznak, gyors és hatékony lépésekre van szükség.

JAVASLATOK

■ Az újabb etnikai konfliktus megelőzése és a vajdasági magyarság biztonsága érdekében a nemzetközi közösség teletpítsen ENSZ-erőket Vajdaság vegyes lakosságú területeire.

■ A Szerbia gazdasági újjáépítésére szánt segély egy részét a nemzetközi közösség fordítsa közvetlenül a vajdasági magyarság gazdasági és szociális helyzetének javítására, amely a legnagyobb kárvallottja a gazdasági szankcióknak és Jugoszlávia bombázásának. Ezzel a segéllyel a nemzetközi közösség voltaképpen azt a konfliktuskerülő magatartást erősítené, amely biztonsági tényező szerepét játssza a térségben.

■ A nemzetközi közösség a szankciók felfüggesztését és az újjáépítési támogatást ne csak a szerbiai demokratikus választásoktól tegye függővé, hanem a kisebbségi kérdés rendezésétől is, amely alfája és omegája a demokráciának ebben a térségben.

■ Az elmúlt években a szerbek tömeges betelepítésével jelentősen megváltoztak az etnikai arányok Vajdaságban. A nemzetközi közösség azzal a feltétellel támogassa a szerb ellenzékét, hogy az a nemzetközi normák betartása és a világgal való őszinte együttműködés jeleként nemcsak véget vet annak a folyamatnak, hanem vissza fogja állítani a háború előtti etnikai arányokat.

Dr. HÓDI Sándor

(A szerző a Magyarok Világszövetsége Jugoszláviai Országos Tanácsának elnöke)